

ДІЄСЛОВО У ПРОМОВАХ БЛАЖЕННІШОГО СВЯТОСЛАВА (ШЕВЧУКА)

**О. Ю. Зелінська, доктор філологічних наук,
професор кафедри української мови,**

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

e-mail: zelinska67@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7965-428X>

Ідентифікатор Scopus-Author: 57216488382

**В. В. Денисюк, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української філології,**

Хмельницький національний університет (Хмельницький, Україна)

e-mail: dvv2812@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-6773-1380>

Ідентифікатор Scopus-Author: 57483421300

Виголошення проповіді є цілеспрямованою соціальною дією, з визначеними цільовими установками, що зумовлює вибір дієслів відповідної семантики та використання граматичних форм дієслова. Мета статті – з'ясувати роль дієслів у текстах релігійних промов, визначити семантичні групи, які є визначальними для аналізованих творів, з'ясувати прагматичні функції граматичних форм дієслова. Матеріалом дослідження слугували промови й проповіді, які виголосив Глава Української греко-католицької церкви Блаженніший Святослав (Шевчук), розміщені на офіційному сайті Української греко-католицької церкви.

Специфіка проповідницького жанру зумовлює використання в промовах священника дієслів на позначення дій, пов'язаних із релігійною свідомістю людини, як-от вірою, молитвою тощо. У промовах виокремлено лексичні одиниці на позначення дій вищих сил, спрямованих на людину: Господню вселенську любов, турботу, захист і милосердя.

Когнітивні дієслова називають процеси, пов'язані з інформацією та знанням, за допомогою них священник пояснює зміст євангельських повчань, спонукає адресатів проаналізувати власні буттєві установки й цінності, виявляє причинно-наслідкові зв'язки між способом життя та розумінням «Божої мудрості». Особливістю промов є широке використання дієслівних антонімних пар, вони є виразниками морального вибору, що постає перед людиною.

Реалізації настанов проповіді слугує потенціал часових форм дієслова. Найбільш продуктивно автор використовує транспозиційний потенціал форм теперішнього часу, зокрема, коли переказує євангельські оповідання та називає дії, які виконують персонажі євангельських оповідей, що імітує реальну присутність біблійних персонажів серед слухачів. У формах теперішнього часу автор висловлює позачасові узагальнення, істини, сентенції, а також формулює висновки з виголошених повчань. Важливу роль у проповіді відіграє поєднання часових форм, що є засобом переконування в непорушності закономірностей світопорядку та святих істин. Таку ж роль виконують й інфінітиви, крім того, за допомогою інфінітива проповідник формулює дефініції, пояснює сутність релігійних понять чи обрядів.

Перспективи подальших досліджень – поглиблене студіювання прагматичного потенціалу дієслів у релігійному дискурсі.

Ключові слова: дієслово, граматичні форми дієслова, семантика дієслова, прагматика дієслова, проповідь, релігійний дискурс.

Актуальність. У сучасній лінгвістиці актуальним є вивчення лексико-граматичних класів мови не тільки як одиниць, що визначають її граматичну структуру, а й з погляду прагматичної ролі в різноманітних дискурсивних практиках. Спостережено поглиблене зацікавлення специфікою мови жанрових різновидів, які функціують у релігійній комунікації, зокрема в проповідницькій. Виголошення проповіді – цілеспрямована соціальна дія, з визначеними цільовими установками, що зумовлює добір дієслів відповідної семантики та використання граматичних форм дієслова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українському мовознавстві є низка досліджень, у яких лінгвісти різноаспектно вивчали дієслово, його лексико-семантичні,

структурно-граматичні та текстові характеристики й однозгідні в тому, що дієслово як частина мови і як клас слів виразно відображає складну взаємодію лексики та граматики.

На матеріалі *художніх текстів* Г. Ковальова досліджувала прагматичний потенціал дієслів у мовно-комунікативній організації химерних романів Є. Гуцала та О. Ільченка й спостерегла, що прагмеми дієслова сприяють актуалізації різних за виявом емотивно-оцінних характеристик персонажів [6, с. 182]. На матеріалі жіночої прози першої половини XX століття. Н. Нера розглянула дієслово як репрезентативний компонент у структурі невластиво-прямої мови і з'ясувала, що «дієслова передають ставлення автора до персонажа, допомагають читачеві зазирнути в світ героя, діють на його емоції і сприйняття описуваних подій» [8, с. 35]. Дієслівні засоби творення сюжетної динаміки українських *казок* про тварин були предметом розгляду Н. Білоус, яка робить висновок, що «дієслово, як морфологічна категорія, скорочує відстань між автором і читачем і створює ефект близького спілкування між ними, залучаючи читача до дії» [1, с. 14].

Прагматичний потенціал дієслівної лексики мовознавці досліджували в *реklamних текстах*. О. Зелінська розглядала особливості вживання різних частин мови, з-поміж яких дієслова, у тексті української реклами. Дослідниця зауважила, що дієслова передають динамічні картини реальної дійсності, використання дієслів, на думку авторки, спонукає читача до певних дій [5, с. 28]. Суголосну думку висловили І. Скочко та Л. Козуб, зазначивши, що «дієслівна лексика приховує величезну силу, яка спонукає до дій. Саме дієслова наводять адресата на думку про те, що потрібно прийняти рішення» [9, с. 548]. О. Бугайова вивчала закономірності вибору дієслів і їхніх граматичних форм у текстах соціальної реклами та зробила висновок: «дієслова відіграють важливу роль у розкритті змісту рекламного тексту, набір дієслів формує значеннєву схему соціальної реклами, а наявність видо-часових форм вербалізує послідовність дій. У соціорекламних текстах частотними є дієслова в дійсному та наказовому способах» [2, с. 103].

Дієслово є важливим елементом текстобудови *релігійної промови*, мета якої – вплинути на адресата. Дослідники, які вивчали мову релігійних творів, зосереджували увагу на імперативі як засобі волевиявлення, персвазійній ролі особових форм.

М. Малишева визначила модальні відтінки релігійного імператива, диференціювала їх відповідно до логіко-інтуїтивного світовідчуття релігійних текстів. Дослідниця зауважила, що «релігійний дискурс є найбільш специфічним та складним проявом комунікативних одиниць, у якому лінгвістичні закони діють за семантичним значенням і прагматично відображають нетрадиційні співвідношення між морфологічними та синтаксичними граматичними категоріями» [7].

П. Лученчик розглянула переконувальну функцію дієслівної категорії особи в поєднанні з відповідними особовими займенниками в польських казаннях, що дало змогу визначити характер взаємовідносин між відправником та одержувачем у різних типах проповідей [10, с. 80]. Про вагому роль дієслова в релігійному творі свідчать праці, у яких проаналізовано окремі семантичні групи дієслів. Наприклад, А. Заєць аналізує дієслова із загальним значенням «бачити, дивитися» [11], зокрема специфіку переносних значень, зумовлених релігійним змістом твору: зорове сприйняття матеріальних земних речей, що може призвести до внутрішнього бачення духовної реальності, виявляє семантичні відтінки, що їх надають префікси [11, с. 155].

У цій статті ми поставили за **мету** з'ясувати роль дієслів у текстах релігійних промов, визначити семантичні групи, які є визначальними для аналізованих творів, з'ясувати прагматичні функції граматичних форм дієслова.

Матеріали й методи дослідження. Матеріалом дослідження слугували промови й проповіді, які виголосив Глава Української греко-католицької церкви Блаженніший Святослав (Шевчук), розміщені на офіційному сайті Української греко-католицької церкви.

У статті використано взаємодоповнювальні методи дослідження, зокрема описовий (для класифікації дієслів за семантичними групами й граматичними формами), структурно-семантичний (для аналізу зв'язку між граматичною структурою дієслова та його значенням, зокрема для вивчення прагматичного потенціалу теперішнього історичного часу або ролі антонімів), прагмалінгвістичний (для з'ясування прагматичних функцій дієслівних форм у

комунікативній меті проповіді: спонукання, переконання, вселяння надії), дискурс-аналіз (для дослідження специфіки проповідницького жанру та взаємодії проповідника з аудиторією).

Результати дослідження та їх обговорення. Специфікою проповідницького жанру зумовлене використання в промовх священника дієслів відповідної семантики: передусім це дієслова, що позначають дії, пов'язані з релігійною свідомістю людини, як, наприклад, *вірити*: *Ми маємо надію, тому що **віримо**, що наш Бог є Отцем... Ми сьогодні свідчимо на весь світ, що Україна стоїть, бореться і молиться, тому що **вірять** у Бога!* (У неділю блудного сина); *Бо ми – люди віри, ми **віримо** в Господа. Він, наш Пастир, перебуває посеред нашої великої скорботи* (У неділю доброго пастиря).

Частовживаними є дієслова на позначення молитовних дій, звернення-прохання до вищих сил *молитися, просити* тощо: *Одна з важливих умов молитви – готовність людини, яка **молиться**, прийняти те, що хоче дарувати їй Господь* (Митаря і фарисея у Львові); *Стоячи тут перед Божим обличчям, **просімо**: Господи... будь милосердним до нас, грішних!* (Митаря і фарисея у Львові). Це значення може бути реалізовано в специфічних словосполученнях, наприклад *стояти на молитві, стояти у молитві*: *Це історія про кожного з нас, особливо в цю мить, коли **стоїмо на молитві** перед Божим обличчям* (Митаря і фарисея у Львові); *Як воїни стоять на сторожі, на захисті Батьківщини, так Божий народ **стояв у молитві** перед обличчям Пречистої Діви Марії* (В акафістову суботу).

У промовх виокремлено лексичні одиниці на позначення дій **вищих сил, спрямованих на людину**: це дієслова, які передають вселенську любов, турботу, захист і милосердя: *...це момент, коли Бог **слухає** людину, **приймає** її і шукає нагоди їй щось дарувати* (Митаря і фарисея у Львові); *Однак Він не **пригнічує** і не **засуджує** її, не дає їй **впасти у розпач** через власну незрілість, немічність, недосконалість, а навпаки – **огортає** її теплом Божого милосердя і веде до оправдання через розкаяння* (Митаря і фарисея у Львові); *Господь **милосердиться** над людиною* (Митаря і фарисея у Львові); *Ваша матір Церква вас **любить, обіймає, захищає**, хоч би куди в цьому світі занесла вас жорстока доля* (У неділю блудного сина).

У проповідях автор використовує **когнітивні дієслова**. Цей термін обґрунтовує І. Ділай і зараховує до них лексеми, «які описують процеси, пов'язані з інформацією та знанням: дієслова знання, пізнання, мислення, судження, пам'яті тощо» [4, с. 28]. У текстах аналізованих проповідей засвідчено дієслова *навчати, замислюватися, розуміти, усвідомлювати*. Їхня наявність у проповіді зумовлена такими намірами священника:

– пояснити євангельські повчання: *Ця притча **навчає** нас бути уважними до того, що ми промовляємо до Бога і про що **просимо**, оскільки плід нашої молитви може виявитися неочікуваним для нас* (Митаря і фарисея у Львові);

– спонукати слухачів проаналізувати власні буттєві установки й цінності: *Стоячи перед Богом, як перед вічним світлом і дзеркалом, зможемо ліпше **зрозуміти** себе, мотиви своїх життєвих рішень, учинків* (Митаря і фарисея у Львові); *Ми часом легковажно поведимося з Богом, не **замислюємося**, що молимося на власне засудження* (Митаря і фарисея у Львові);

– установити причиново-наслідкові зв'язки між способом життя та розумінням «Божої мудрості»: *Як можна **підсумувати** ті два способи стояння перед Богом? Існує покірність учня, який повинен **визнати**, що чогось не знає і що учитель знає від нього більше. Лише тоді учитель зможе його чогось навчити. Лише тоді, коли особа **розуміє**, що вся людська мудрість є нічим порівняно з мудрістю Бога, вона може стати причасницею цієї небесної мудрості. Лише той, у кого серце плаче через власний гріх, може бути спасений. Лише той, хто **усвідомлює**, що тільки Господь є святим і безгрішним, може стати причасником Його святості та праведності* (Митаря і фарисея у Львові).

Оригінальності промови надають фразеологізми, наприклад *всі розуми поїв* «стати дуже розумним»: *Натомість той, хто вважає, що **всі розуми поїв**, ніколи нічого у своєму житті вже більше **навчитися** не зможе* (Митаря і фарисея у Львові).

Особливістю промови релігійного змісту є широке використання дієслівних антонімних пар, вони стають виразниками морального вибору, який постає перед людиною. За допомогою антонімів проповідник чітко вказує, які дії є неприйнятними і як саме треба

чинити християнинові: *Якщо бачимо, що хтось довкола нас грішить, не **тішмося** з його гріхів, як це робив фарисей, а **плачмо** над ними разом із Богом. Тоді побачимо, що Він дасть нам усе те, чого ми просимо на спасіння* (Митаря і фарисея у Львові).

Пари дієслів-антонімів слугують для увиразнення протилежних моделей поведінки та наслідків, зумовлених неправильним вибором: *Якщо хтось не **приймає** Божої любові, не приймає її гідно, особисто і добровільно, а **відкидає**, – вона замовкає і, зранена та розп'ята, відходить* (В 11-неділю по Зісланні Святого Духа). У наведеному фрагменті антонімну семантику посилює повторюваний сполучник *або*: *Вона означає, що в той момент, коли сам Господь приходить до мене, переді мною постає дилема: **або прийняти, або відкинути** цей дар; **або увійти** в те світло, **або залишитися** в темряві. Воно не спонукає нас вважати себе поганими людьми, а закликає вийти на світло, звернутися до нього всією своєю істотою: розумом, волею, серцем та почуттями* (У неділю після Богоявлення).

У промовах, виголошених у час війни, антоніми слугують засобом утвердження віри в Україну: *Христова рана водночас відкриває нам живу й животворну присутність Бога серед нас, який силою і діянням Святого Духа будує своє ім'я в Україні, – **будує** навіть там, де злоба агресора **руйнує**!* (У Суб'яко); *Вони **втрачають** тут, на землі майно, дім, рідних, життя, але **здобувають** те, чого не може знищити ні іржа, ні міль, ані не може вкрати злодій* (У неділю сиропусну у Вінніпезі).

Далі розглянемо специфіку використання різних форм дієслова, їхню роль у реалізації настанов проповідника.

У промовах автор використовує постійний теперішній час, який «означає дії, процеси і стани, що відбуваються в момент мовлення, а також в усі періоди часу й після моменту мовлення. Він охоплює ті дії, процеси та стани, які визначають постійні закономірності або особливості чого-небудь» [3, с. 252].

Дієслова в першій особі однини є засобом налагодження комунікації з адресатами, виявом фатичної функції мови: проповідник звертається до слухачів: ***Вітаю** вас за східною традицією: Христос воскрес! – на що ми відповідаємо: воістину воскрес!; Знаю, що сьогодні не лише в Україні, а й в Італії та всьому світі відзначають День матері. Тож **вітаю** з цієї нагоди всіх матерів; Тому сьогодні **дякую** вам, матері, які вчите молитися своїх дітей, передаєте їм свою віру як найбільший прабабківський скарб* (У неділю доброго пастиря); висловлює свої емоції, почуття, ставлення: *Моє серце сьогодні горить радістю, бо це радість батька, який бачить своїх дітей, їх обіймає* (У неділю блудного сина); ***Прагну**, щоб ви почули, що Україна жива, що вона бореться, стоїть і щоразу відкриває в собі дивні сили, які походять не від людини, а від Бога, і сходять на наші зранені міста і села* (У Благовіщення).

Уживання постійного теперішнього часу дає змогу виразити сутність Божої благодаті, яка існує завжди: *Він нас **живить, кормить** своїм словом, **передає** нам життєву силу благодаті Духа Святого, **відчиняє** двері свого Небесного Царства* (У Страджі); *Христос **прямує** до воскресіння... Він **іде**. Він **грядущий**. Він **супроводжує** в дорозі кожну людину, веде її назад до дому Небесного Отця* (На утрєні страстей); *Тому сьогодні, другого дня свята Пасхи, ми чуємо, що воскреслий Христос **спішить** до нас. Він є тут, серед нас. Ба більше, Він дає торкнутися себе в Таїнстві Пресвятої Євхаристії* (У світлий понеділок).

У наведеному далі текстовому фрагменті форма теперішнього часу дієслова *бути* стає утвердженням незламності України, її ***буття*** попри страшну війну. Семантика буття, існування увиразнена на тлі дієслова, ужитого в минулому часі, – *минуло*: *Три роки тому дехто відводив нам лише три дні, і нас могло не стати, бо ми були внесені в розстрільні списки. Проте **минуло** три тижні – і ми є. **Минуло** три місяці – і ми є. Минуло три роки – і Україна **стоїть, бореться і молиться!** Це Боже дійство розкривається в тілі зраненого, але незламного українського народу* (У неділю сиропусну у Вінніпезі).

Найбільш продуктивно Блаженніший Святослав використовує транспозиційний потенціал форм теперішнього часу. Саме у форм теперішнього часу цей потенціал найбільший, що, на думку лінгвістів, зумовлене «його центральною позицією в сукупності часових граєм, а також їхньою внутрішньою рухливістю» [3, с. 255]. Автори «Теоретичної морфології української мови» зауважують, що «форми теперішнього часу можуть позначати

минулі дії, процеси та стани, які відбувалися (відбулись) чи виявлялися (виявились) до моменту мовлення, їх називають ще теперішнім історичним. Він вживається в тих текстах (художніх чи розмовних), де наявна опозиція плану комунікації і плану інформації. Таке використання служить засобом наближення до читача або слухача минулих подій» [3, с. 255].

Використання форм теперішнього часу замість минулого в досліджуваних текстах спостережено в тих частинах промов, де священник переповідає євангельські історії. Формами теперішнього часу позначені мовленнєві дії євангелістів: *Про таку зустріч розповідає* нам нині євангеліст Лука (У 30 неділю); *Матей розповідає* нам, як народ відреагував на те чудо, яке побачив (У 6 неділю після Зіслання Святого Духа).

Транспозицію форми теперішнього часу промовець використовує, коли переказує євангельські оповідання та називає дії, які виконують персонажі євангельських оповідей. **Уживання форм теперішнього історичного часу** імітує реальну присутність біблійних персонажів серед слухачів, віряни стають ніби свідками тих подій, ці дієслівні форми актуалізують подію, що переконує в її достовірності та вічності моральних уроків, які постають із неї: *Що ж промовляють до Бога у своїй молитві тих два чоловіки? Він не зіставляє себе, свого серця з Богом, натомість засуджує іншого чоловіка, почувався праведником на тлі грішника. Цей чоловік молиться із власної внутрішньої потреби* (Митаря і фарисея у Львові); *У нашому паломництві до Пасхи Божої Матір іде разом із нами – нас не покидає, а супроводжує, молиться за нас* (В акафістову суботу). У виразненню потенціалу теперішнього часу сприяє вживання вказівної частки *ось*: *Сьогодні Святе Євангеліє вказує нам на Ісуса Христа, який **прямує** від Йорданської долини до Єрусалиму, місця свого страждання, своєї смерті і свого воскресіння. Ось Він **наближається** до міста Єрихон* (У 31 неділю після Зіслання Святого Духа).

У формах теперішнього часу автор висловлює **позачасові узагальнення, істини, сентенції**, а також формулює **висновки** з прослуханих повчань: *Людина, яка вважає, що все знає, що є досконалою, ніколи не визнає, що ще чогось потребує; вона не здатна бачити власні помилки, тому не може й не хоче ставати кращою* (Митаря і фарисея у Львові); *Проте Різдво Христове **повертає** нам коріння: духовне, особисте, сімейне і національне!* (У неділю перед Різдвом); *Любов – це не почуття, яке приходить і відходить, а сила Божої, яка **животворить** Всесвіт, яка **оздоровлює, рятує, спасає** людину* (У день Святого Миколая); *Молитва – це простір обміну дарами, сучасною мовою – простір зцілення людини; це момент, коли Бог слухає людину, приймає її і шукає нагоди їй щось дарувати* (Митаря і фарисея у Львові).

За допомогою форм майбутнього часу автор окреслює мету проповіді, анонсує завдання, які поставить перед слухачами: *Сьогодні ми **молитимемося** за батьків, матерів, які втратили дітей, за тих, чий рідні та близькі зникли безвісти* (У Стражді); *А ми **побачимо й почуємо** сьогодні, що ті жінки не просто були свідками трьох подій, об'єднаних в одне таїнство Пасхи Господньої, а є для нас сьогодні свідками надії* (У неділю мироносиць у Флоренції).

Дієслова майбутнього часу є виразниками перспективи, зазвичай позитивної. За їхньою допомогою автор вселяє віру в майбутнє, у подолання зла й перемогу добра: *Ми **сповнені віри і християнської надії**, яка не розчаровуєщо вода Духа життя **загасить** будь-який вогонь війни* (Джерело життя); *Той, хто вірить у Христа, **знайде** непорушну життєву опору, яка дасть йому можливість боротися навіть тоді, коли довкола кажуть, що пропала будь-яка надія* (У неділю блудного сина).

Дієслова майбутнього часу виражають віру у здійснення того, що очікують найбільше в конкретний життєвий момент, сьогодні – це віра в перемогу України: *Ми **обов'язково переможемо**, якщо будемо разом* (У неділю Хрестопоклонну); *Ми **стаємо оновленим Божим народом, який **вийде** із вогню цієї війни як нове створіння з рук свого Творця і **засяє** відродженням та оновленим в усій своїй красі на весь світ*** (Перед Богоявленням).

Форми майбутнього часу вжито в реченнях зі значенням умови, коли священник формулює життєві правила християнина, пояснює, який позитивний наслідок можливий за

виконання тих чи тих дій: *Якщо уважно вслухаємося в Божє слово, то відкрисмо для себе важливий момент* (Проповідь у Римі).

Ще однією особливістю вживання форм майбутнього часу є корелювання їх із формами дієслів у наказовому способі також для висловлення умови: *любіть – пізнаєте, не розпорошуйтесь – зрозумієте: **Любіть** Бога і ближнього – і **пізнаєте** все! **Не розпорошуйтесь**, не розбігайтесь, чиніть добро разом, як спільнота, як народ – і **зрозумієте** власну місію* (У неділю м'ясопусну в Канаді); ***Візьміть** їх за руку і **поведіть** за собою. І тоді Бог пошле вам все необхідне, щоб відбудувати зруйноване, повернути додому розсіяних, звільнити усіх полонених, віднайти тих, хто пропав безвісти* (У свято Введення).

Форми минулого часу є засобом констатації колишніх подій, а тому вони набувають функції безапеляційного ствердження їхньої реальності, що має сприяти зміцненню у вірі: *Ми **стали** свідками Христових страстей. Ми **чули** слова Спасителя на Тайній вечері. **Чули** й **бачили** Його молитву в Гетсиманському саду. **Бачили** зраду і поцілунок Юди. **Бачили** арешт Христа, а відтак Його судилище, катування, знущання над Ним, Його вінчання терновим вінком. **Бачили** відречення від Нього з боку Його учня – того Петра, якого Він **назвав** Скелею, на якого **хотів** покластися. **Бачили** Його розп'яття. **Чули** Його молитву за тих, хто Його **розпинав**. **Чули** Його слово «**звершилося**». **Бачили** Його поховання. **Чули** і про ганебні печаті, і про ту римську сторожу, яка зараз стоїть біля Його гробу* (На утрєні страстей).

Важливу роль у проповіді відіграє **поєднання часових форм**, яке є засобом переконування в непорушності святих істин, закономірності світопорядку: *Воно **світить** сьогодні і **світитиме** завтра. Бог **говорив**, **говорить** і **буде говорити**, промовляючи своїм словом до людини, відповідаючи на найглибшу ностальгію, яку вона має за Ним у своєму серці* (У неділю після Богоявлення); *Ми, християни **третього тисячоліття**, **відчуваємо**, що навіть коли **попрощаємося** із земним життям, **будемо** і далі жити, бо це нам запевнить Господь і Спаситель, з боку якого випливає наша сила до життя, – життя вічного* (У неділю Хрестопоклонну); *Тому ми кажемо, що кожен, хто **підтримує** Україну, хто **виявляє** милосердя до нас, українців – до воїнів, до дітей, яких росія викрала і піддає тортурам, до біженців і емігрантів, – **отримає** у спадок Царство Небесне* (У неділю м'ясопусну в Канаді); *Кожен, хто нині є союзником України, стає на правильну сторону сучасної історії і **буде** по правиці Христа у славі, успадковуючи Царство Небесне* (У неділю м'ясопусну в Канаді). Поєднання часових форм дає змогу реалізувати причиново-наслідкові зв'язки: *Якщо ти на останній день **збираєш** свій скарб, замість **плекати стосунки з Богом і ближнім, залишишся** убогим і самотнім останнього дня!* (У Суб'яко).

Досліджувані промови насичені дієсловами у формах наказового способу. Їхня особлива роль у проповіді зумовлена здатністю бути потужним засобом волевиявлення мовця. Саме так характеризують цю форму в теоретичній праці з морфології української мови: «Наказовий спосіб, або імператив, виражає волевиявлення мовця – наказ, вимогу, спонукання тощо виконати бажану для нього дію чи набути бажаний для нього процес або стан. Виконавцем дії чи реалізатором процесу або стану можуть бути його співрозмовник (співрозмовники), особа (особи), які не беруть участі в розмові, і нарешті, сам мовець. Характерно, що лише особа співрозмовника, якій безпосередньо мовець адресує своє волевиявлення, є й потенційним виконавцем бажаної йому дії чи реалізатором бажаного йому процесу або стану» [3, с. 259]. Студіюючи ці форми на матеріалі сучасної православної проповіді, М. Малишева виокремила сім основних спектрів імператива: «заборона, вимога, спонукання; прохання; заклик, настанова; засторога; пересторога; порада; привітання, побажання), поєднання яких утворить найсильніший ядровий імператив – наказ» [7, с. 181–182]. Дослідниця зазначила, що «модальність імператива у релігійному середовищі репрезентується не на традиційній її мовоцентричній теорії, а на її когнітивному розумінні в аспекті християнської ментальності, чуттєвому відображенню принципів релігійної дійсності» [7, с. 183].

У промовах Святослав (Шевчук) використовує імперативи з різною комунікативною метою. Передусім вони слугують засобом активізації комунікації з адресатами. До прикладу, священник **закликає вірян до уважного слухання євангельської оповіді: Прислухаймося**

до слів цього сліпця, тому що в них міститься добра новина для нас. Що було змістом його віри? (У свято Стрітіння Господнього). У більшості випадків промовець уживає форми 2 особи множини, солідаризуючись з адресатами та спонукаючи й себе до названих дій: *Прислухаймося до цих слів, тому що в них є світло для кожної людини, яка приходить на світ* (У неділю після Богоявлення); *Пригадаймо також, як Він казав до Мойсея на Синайській горі: «Лиця ж Мого не можна тобі бачити, бо людина не може бачити Мене і жити»* (У неділю після Богоявлення).

Щоб слухачі сприйняли духовні істини, краще зрозуміли настанови, автор уживає у формі імператива дієслівне словосполучення зі значенням «звернути увагу», виокремлює важливу інформацію, структурує зміст промови, забезпечує логічну послідовність для полегшення сприйняття: **Звернімо особливу увагу** на два таємничих слова, одне з яких промовив Ісус Христос, а друге сказав Бог Отець про свого Сина. Цікаво, що Матей подає їх у прямій мові (У свято Богоявлення Господнього); **Тепер звернімо увагу** на останнє речення. Це слова Івана, звернені до нас (Перед Богоявленням). Проповідник закликає до розмірковувань над змістом євангельських притч: *Дорогі брати і сестри, слухаючи цю добру новину, спитаймо себе: наскільки я вірю в Господнє милосердя стосовно мене?* (У 31 неділю після Зіслання Святого Духа); **Спитаймо себе: про що я хочу зараз сказати Господеві? Що мені найбільше болить? Кого в тому болі мого серця я прагну Йому принести?** (Митаря і фарисея у Львові).

Найважливіша роль імперативів полягає у висловленні настанов, пересторог, заклику до конкретних дій і вчинків, які мають робити віряни після прослуханої промови: *Повірмо в Божє милосердя!* (У 31 неділю після Зіслання Святого Духа); **Слухаймо** це Божє слово тоді, коли нам тяжко, коли ми відчуваємо, що темрява огортає нас (У неділю після Богоявлення); **Пізнаймо, приймімо** того, хто стукає до наших сердець, щоб вивести нас із нашої темряви і ввести у світло Божого життя (У неділю після Богоявлення); **Зробімо** все, щоб тільки те занурення, хрещення Духом Святим і вогнем, яке ми маємо досвідчити завтра в дніпрових водах, не було для нас утраченим шансом, щоб не було даремним те, що хоче нам дарувати Господь (Перед Богоявленням); *Слухаючи це Божє слово, не шукаймо жодного виправдання перед Господом. Дозвольмо* своєму серцю промовляти до Нього не якимись зовнішніми формулами, а тим найглибшим, про що воно кричить і плаче (Митаря і фарисея у Львові).

Специфічним для релігійного дискурсу є вживання імператива у проханнях, благаннях, молитовних зверненнях до найвищих святих осіб: *Ісусе, прийди до нас, візьми на себе всі наші болі, немочі, страждання, навіть розчарування і гріховність, але виведи нас із йорданської купелі оновленими, сповненими сили, оптимізму, здатності жити, боротися і перемагати зло* (У свято Богоявлення); *Пречиста Діво Маріє, наша Мати, Ти сьогодні народила нашого Спасителя в тілі українського народу – рятуй дітей України від вбивць наших часів. Пречиста Богородице, рятуй, спасай дітей України!* (У свято собору Богородиці); *Господи, збагати нас твоєю любов'ю. Дай нам мудрість виконувати Твої заповіді, йти за Тобою щодня і примножувати той скарб, який ми вже маємо, але вся велич якого відкривається тоді, коли будемо з Тобою навіки. Амінь* (У 30 неділю).

Продуктивним засобом текстопобудови проповіді є інфінітив. Передусім ця форма – дієвий інструмент для висловлення релігійних істин, які правдиві завжди, безвідносно до часу: *Лише Божє слово може допомогти нам зрозуміти сенс людського страждання і подарувати надію* (У Суб'яко); *Тому так потрібно старатися щодня поборювати зло добром у своєму особистому житті* (У Страджі).

За допомогою інфінітива проповідник формулює дефініції, пояснює сутність релігійних понять чи обрядів: *Святкувати Різдво – це дозволити Богові через нашу віру прийти в цей світ, щоб наповнити його новим змістом і дати людям надію на спасіння та життя вічне. Святкувати Різдво – це стати частиною покоління Божих людей. Святкувати Різдво – це бути записаним у родоводі Ісуса Христа* (У неділю перед Різдвом); *Святкувати Пасху – це відкрити в собі силу Христового воскресіння, яка нині надає мені нові, надлюдські сили і можливості* (У світлу середу в Дрогобичі).

Інфінітив у складі предиката слугує засобом волевиявлення; священник виголошує і називає конкретні дії, які належить виконувати християнам: *Ми маємо готуватися до цієї події через покаєння, через слухання Божого слова, через намагання змінити самих себе, своє життя, свої звички, свою поведінку* (Пред Богоявленням); *Бо воскреслий Христос воскресає не тільки з нами, а й у нас. Та спершу ми самі маємо побачити, відкрити в собі Його Воскресіння і ним жити* (У світлий понеділок).

Висновки і перспективи. Отже, дієслово є важливим лінгвальним засобом для побудови промови релігійного змісту. Добір дієслів відповідної семантики та використання граматичних форм дієслова зумовлені змістом проповіді, цільовими установками проповідника, завданням утвердити правду віри та окреслити норми поведінки. Потенціал часових граматичних форм дає змогу проповідникові переконати адресатів у вічній тривалості святих істин, непорушності закономірностей світопорядку.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в поглибленому студіюванні прагматичного потенціалу дієслів у релігійному дискурсі.

Список скорочень використаних джерел

В 11 неділю по Зісланні Святого Духа – Проповідь Блаженнішого Святослава в 11-неділю по Зісланні Святого Духа та у свято Різдва Пресвятої Богородиці. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-11-tu-nedilyu-po-zislanni-svyatogo-duha-ta-u-svyato-rizdva-presvyatoy-bogorodytsi-v-sobori-vozdvyzhennya-chesnogo-hresta-u-vrotslavi-5448/> (дата запити: 9 вересня 2024 року).

В акафістову суботу – Проповідь Блаженнішого Святослава в Акафістову суботу з нагоди першого святкування віднайдення ікони Пресвятої Богородиці в с. Новий Загорів Луцького екзархату. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-akafistovu-subotu-z-nagody-pershogo-svyatkuvannya-vidnaydennya-ikony-presvyatoy-bogorodytsi-v-s-novyy-zagoriv-lutskogo-ekzarhatu-6649/> (дата запити: 7 квітня 2025 року).

Джерело життя – Джерело життя вічного: проповідь Блаженнішого Святослава у свято Переполювання під час Ювілею Східних Католицьких Церков у Римі. URL : <https://synod.ugcc.ua/data/dzherelo-zhyttya-vichnogo-propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-svyato-perepolovennya-pid-chas-yuvileyu-shidnyh-katolytskykh-tserkov-u-gumi-17179/> (дата запити: 15 травня 2025 року).

Митаря і фарисея у Львові – Проповідь Блаженнішого Святослава у неділю митаря і фарисея в монастирі згромадження сестер Пресвятої родини у Львові. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-nedilyu-mytarya-i-faryseya-v-monastyri-zgromadzhennya-sester-presvyatoy-rodyny-u-lvovi-6356/> (дата запити: 10 лютого 2025 року).

На утрєні страстей – Проповідь Блаженнішого Святослава на утрєні страстей (читання 12-х Євангелій). URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-na-utreni-strastey-chytannya-12-h-evangeliiy-6713/> (дата запити: 18 квітня 2025 року).

Перед Богоявленням – Проповідь Блаженнішого Святослава в неділю перед Богоявленням. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-nedilyu-pered-bogoyavlennyam-6190/> (дата запити: 6 січня 2025 року).

Проповідь у Римі – Проповідь Блаженнішого Святослава в Томину неділю у Римі. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-tomynu-nedilyu-v-rymi-6769/> (дата запити: 29 квітня 2025 року).

У 30 неділю – Проповідь Блаженнішого Святослава у 30-ту неділю після Зіслання Святого Духа. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-30-tu-nedilyu-pislya-zislannya-svyatogo-duha-6262/> (дата запити: 20 січня 2025 року).

У 31 неділю після Зіслання Святого Духа – Проповідь Блаженнішого Святослава у 31 неділю після Зіслання Святого Духа. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-31-shu-nedilyu-pislya-zislannya-svyatogo-duha-6295/> (дата запити: 27 січня 2025 року).

У 6 неділю після Зіслання Святого Духа – Проповідь Блаженнішого Святослава у 6 неділю після Зіслання Святого Духа та в день Всеукраїнської патріаршої прощі. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-shostu-nedilyu-pislya-zislannya-svyatogo-duha-ta-v-den-vseukraynskoj-patriarshoy-proshchi-do-krylosa-5227/> (дата запити: 5 серпня 2024 року).

У Благовіщення – Проповідь Блаженнішого Святослава у свято Благовіщення Пречистої Діви Марії. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-svyato-blagovishchennya-prechystoy-divy-mariy-6581/> (дата запити: 26 березня 2025 року).

У день Святого Миколая – Проповідь Блаженнішого Святослава у день Святого Миколая. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-den-svyatogo-mykolaya-6045/> (дата запити: 8 грудня 2024 грудня).

У неділю блудного сина – Проповідь Блаженнішого Святослава у неділю блудного сина у Філадельфії. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-nedilyu-bludnogo-syna-u-filadelfiy-6393/> (дата запити: 17 лютого 2025 року).

У неділю доброго пастиря – Проповідь Блаженнішого Святослава у неділю Доброго Пастиря (за латинською традицією) у Суб'яко. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-nedilyu-dobrogo-pastyrya-za-latynskoyu-tradytsieyu-u-subyako-6858/> (дата запиту: 13 травня 2025 року).

У неділю м'ясопусну в Канаді – Проповідь Блаженнішого Святослава у М'ясопусну неділю в соборі Успіння пресвятої Богородиці в місті Міссіссага в Канаді. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-myasopusnu-nedilyu-v-sobori-uspinnya-presvyatoy-bogorodytsi-v-misti-mississaga-v-kanadi-6452/> (дата запиту: 24 лютого 2025 року).

У неділю мироносиць у Флоренції – Проповідь Блаженнішого Святослава у неділю мироносиць у Флоренції. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-nedilyu-myronosyts-u-florentsiy-6806/> (дата запиту: 5 травня 2025 року).

У неділю перед Різдвом – Проповідь Блаженнішого Святослава в неділю перед Різдвом. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-nedilyu-pered-rizdvom-6133/> (дата запиту: 23 грудня 2024 року).

У неділю після Богоявлення – Проповідь Блаженнішого Святослава в неділю після Богоявлення. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-nedilyu-pislya-bogoyavlennya-6222/> (дата запиту: 13 січня 2025 року).

У неділю сиропусну у Вінніпезі – Проповідь Блаженнішого Святослава у сиропусну неділю в катедральному соборі Святих Володимира і Ольги у Вінніпезі. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-syropusnu-nedilyu-v-katedralnomu-sobori-svyatyh-volodymyra-i-olgy-u-vinnipezi-6488/> (дата запиту: 3 березня 2025 року).

У неділю Хрестопоклонну – Проповідь Блаженнішого Святослава у Хрестопоклонну неділю в соборі Пресвятої родини у Вашингтоні. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-hrestopoklonnu-nedilyu-v-sobori-presvyatoy-rodyny-u-vashyngtoni-4492/> (дата запиту: 4 березня 2025 року).

У світлий понеділок – Проповідь Блаженнішого Святослава у світлий понеділок. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-svitlyy-ponedilok-6736/> (дата запиту: 22 квітня 2025 року).

У світлу середу в Дрогобичі – Проповідь Блаженнішого Святослава у світлу середу ... в Дрогобичі. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-svitlu-seredu-i-v-den-osvyachennya-onovlenogo-hramu-svyatogo-yuriya-v-drogobychi-6749/> (дата запиту: 24 квітня 2025 року).

У свято Богоявлення Господнього – Проповідь Блаженнішого Святослава у свято Богоявлення Господнього. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-svyato-bogoyavlennya-gospodnogo-6194/> (дата запиту: 7 січня 2025 року).

У свято Введення – Проповідь Блаженнішого Святослава у свято Введення в храм пресвятої Богородиці та в день інтронізації Донецького екзарха Максима Рябухи. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-svyato-vvedennya-v-hram-presvyatoy-bogorodytsi-ta-v-den-intronizatsiy-donetsкого-ekzarha-maksyma-ryabuchy-5943/> (дата запиту: 22 листопада 2024 року).

У свято собору Богородиці – Проповідь Блаженнішого Святослава у свято Собору пресвятої Богородиці. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-svyato-soboru-presvyatoy-bogorodytsi-6150/> (дата запиту: 27 грудня 2024 року).

У свято Стрітіння Господнього – Проповідь Блаженнішого Святослава у свято Стрітіння Господнього та в неділю про Закхєя. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-svyato-stritennya-gospodnogo-ta-v-nedilyu-pro-zakheya-6317/> (дата запиту: 3 лютого 2025 року).

У Страді – Проповідь Блаженнішого Святослава на всеукраїнській прощі до Страджу. URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-na-vseukraynskiy-proshchi-do-stradchu-5059/> (дата запиту: 27 червня 2024 року).

У Суб'яко – Проповідь Блаженнішого Святослава у контентплативному монастирі сестер бенедиктинок Святого Івана Хрестителя (Суб'яко, Італія). URL : <https://ugcc.ua/data/propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-kontemplyatynnomu-monastyri-sester-benedyktynok-svyatogo-ivana-hrestytelya-v-subyako-italiya-5598/> (дата запиту: 30 вересня 2024 року).

Список використаної літератури

1. Білоус Н. П. Інтимізовані дієслівні засоби творення сюжетної динаміки українських казок про тварин. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2013. Вип. 23. С. 3–20.
2. Бугайова О. Специфіка вживання дієслівних форм у текстах соціальної реклами. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Філологічні науки*. 2019. Вип. 7. С. 93–108.
3. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. *Теоретична морфологія української мови*. Київ : Пульсари, 2004. 398 с.
4. Ділай І. Когнітивні дієслова в лексико-семантичній системі англійської мови: історія та перспективи дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія : Іноземні мови*. 2014. Вип. 22. С. 28–37.
5. Зелінська О. І. Особливості функціонування частин мови в рекламних текстах. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2017. № 3 (50). С. 26–30.
6. Ковальова Г. М. Прагматичний потенціал дієслів у мовно-комунікативній організації химерних романів Є. Гуцала та О. Ільченка. *Філологічні студії*. 2014. Вип. 10. С. 182–189.
7. Малишева М. А. Таксономія імператива в релігійному дискурсі. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2018. Вип. 36. С. 169–186.

8. Нера Н. Я. Дієслова як маркери репрезентації невластне-прямої мови у структурі оповіді. *Науковий вісник ХДУ. Серія : Германістика та міжкультурна комунікація*. 2023. № 1. С. 35–39.
9. Скочко І. В., Козуб Л. С. Прагматичний потенціал сучасних англомовних рекламних текстів. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 548–550.
10. Łuczeńczyk P. Funkcja perswazyjna czasownikowej kategorii osoby w kazaniu. *Językoznawstwo: współczesne badania, problemy i analizy językoznawcze*. 2007. № 1. S. 79–87.
11. Zając A. Wariantowość czasowników percepcji wzrokowej w pismach św. Franciszka z Asyżu. *Problemy translatorskie w przekładach z łaciny na język polski i włoski. Roczniki humanistyczne*. 2024. T. LXXII. Z. 8. S. 148–162.

References

1. Bilous, N. (2013). Intymizovani diieslivni zasoby tvorennia siuzhetnoi dynamiky ukrainskykh kazok pro tvaryn [Intimate verbal means of creating plot dynamics in Ukrainian fairy tales about animals]. In: *Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky [Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics]*, 23, 3–20 (in Ukr.).
2. Buhaiova, O. (2019). Spetsyfika vzhyvannia diieslivnykh form u tekstakh sotsialnoi reklamy [Specifics of the use of interactive forms in social advertising texts]. In: *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia. Serii: Filolohichni nauky [Society. Document. Communication. Series: Philological Sciences]*, 7, 93–108 (in Ukr.).
3. Vykhovanets, I. R., & Horodenska, K. H. (2004). Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy [Theoretical morphology of the Ukrainian language]. Kyiv: Pulsary. 398 s. (in Ukr.).
4. Dilai, I. (2014). Kohnityvni diieslova v leksyko-semantichnii systemi anhliiskoi movy: istoriia ta perspektyvy doslidzhennia [Kohntive verbs in the lexical-semantic system of the English language: history and research perspectives]. In: *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Inozemni movy [Bulletin of Lviv University. Series: Foreign languages]*, 22, 28–37 (in Ukr.).
5. Zelinska, O. I. (2017). Osoblyvosti funktsionuvannia chastyn movy v reklamnykh tekstakh [Peculiarities of functioning of parts of speech in advertising texts.]. In: *Derzhava ta rehiony. Serii: Humanitarni nauky [State and regions. Series: Humanities]*, 3 (50), 26–30 (in Ukr.).
6. Kovalova, H. M. (2014). Prahmatychnyi potentsial diiesliv u movno-komunikatyvni orhanizatsii khymernykh romaniv Ye. Hutsala ta O. Ilchenka [Pragmatic potential of verbs in the linguistic and communicative organization of whimsical novels by Ye. Hutsal and O. Ilchenko]. In: *Filolohichni studii [Philological Studies]*, 10, 182–189 (in Ukr.).
7. Malysheva, M. A. (2018). Taksonomiia imperatyva v relihiinomu dyskursi [Taxonomy and imperatives in religious discourse]. In: *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka [Current problems of Ukrainian linguistics: theory and practice]*, 36, 169–186 (in Ukr.).
8. Nera, N. Ya. (2023). Diieslova yak markery reprezentatsii nevasne-priamoï movy u strukturi opovidi [Verbs as markers of representation of indirect speech in the structure of the narrative]. In: *Naukovyi visnyk KhDU. Serii Hermanistyka ta mizhkulturna komunikats [Scientific Bulletin of the KhDU. Series: Germanics and Intercultural Communication]*, 1, 35–39 (in Ukr.).
9. Skochko, I. V., & Kozub, L. S. (2018). Prahmatychnyi potentsial suchasnykh anhlovnykh reklamnykh tekstiv [Pragmatic potential of modern anhlovnykh advertising texts] In: *Molodyi vchenyi [Young scientist]*, 10, 548–550 (in Ukr.).
10. Łuczeńczyk, P. (2007). Funkcja perswazyjna czasownikowej kategorii osoby w kazaniu [The Persuasive Function of the Verb Category of Person in Sermons]. In: *Językoznawstwo: współczesne badania, problemy i analizy językoznawcze [Linguistics: Contemporary Linguistic Research, Problems, and Analyses]*, 1, 79–87 (in Pol.).
11. Zając, A. (2024). Wariantowość czasowników percepcji wzrokowej w pismach św. Franciszka z Asyżu *Problemy translatorskie w przekładach z łaciny na język polski i włoski [Variation of visual perception verbs in the writings of St. Francis of Assisi. Translation problems in translations from Latin into Polish and Italian.]. In: Roczniki humanistyczne [Annals of the Humanities]*, LXXII/8, 148–162 (in Pol.).

VERB IN THE SPEECHES OF HIS BLESSED SVIATOSLAV (SHEVCHUK)

**Oksana Zelinska, Doctor of Philology, Professor,
Professor of the Department of Ukrainian Language,
Borys Hrinchenko Kyiv Metropolitan University (Kyiv, Ukraine)**

e-mail: zelinska67@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-7965-428X>
Scopus-Author ID: 57216488382

**Vasyl Denysiuk, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Ukrainian Philology,
Khmelnyskyi National University (Khmelnyskyi, Ukraine)**

e-mail: dvv2812@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6773-1380>
ID Scopus-Author: 57483421300

Abstract. Introduction. The relevance of the study is due to the significant role of the sermons of His Beatitude Sviatoslav (Shevchuk) in the formation of the worldview and spiritual values of modern Ukrainian society. The analysis of his speeches allows us to understand more deeply the mechanisms of influence on the audience and the peculiarities of sacred communication. The study of the verb as a key part of speech in this context is especially important, since it is it that conveys the dynamics, calls for action, reveals the essence of spiritual guidelines and moral imperatives offered by the Head of the Ukrainian Greek Catholic Church.

The **purpose of the article** is to clarify the role of verbs in the texts of religious speeches, to identify the semantic groups that are crucial for the analysed works, and to find out the pragmatic functions of grammatical forms of the verb.

The methods. The article uses complementary research methods, including descriptive, structural-semantic, pragmatic, and discourse analysis.

The research material was based on speeches and sermons delivered by the Head of the Ukrainian Greek Catholic Church, His Beatitude Sviatoslav (Shevchuk), posted on the official website of the UGCC.

Results. The specificity of the sermon genre is due to the use of verbs in the priest's speeches to denote actions related to the religious consciousness of a person, such as faith, prayer, etc. The speeches highlighted lexical items denoting the actions of higher powers directed at humans: God's universal love, care, protection and mercy.

Cognitive verbs refer to the processes associated with information and knowledge, with the help of which the priest explains the meaning of the Gospel teachings, encourages the addressees to analyse their own attitudes and values, and reveals the cause-and-effect relationships between the way of life and the understanding of "God's wisdom". A feature of speeches is the widespread use of verb antonymic pairs; they become expressions of the moral choice a person faces.

The potential of the verb tenses serves to realize the sermon's instructions. The author makes the most productive use of the transpositional potential of the present tense forms, in particular when retelling the Gospel stories and naming the actions performed by the characters in the Gospel stories, which imitates the real presence of biblical characters among the listeners. In the present tense, the author expresses timeless generalizations, truths, dictums, and formulates conclusions from the teachings he has delivered. An important role in the sermon is played by the combination of tense forms, which is a means of convincing us of the inviolability of the laws of the world order and holy truths. Infinitives also play the same role, and the preacher uses infinitives to formulate definitions and explain the essence of religious concepts or rituals.

Originality. The originality of the article lies in the detailed analysis of the pragmatic role of verbs in the preaching discourse of the Head of the UGCC Sviatoslav (Shevchuk). The authors prove that the use of verb forms and semantic groups helps the preacher achieve the goal of persuading, instructing, and inspiring the flock, especially in the context of war.

Conclusion. The verb plays a key role in the construction of religious speech. The choice of verbs with appropriate semantics and grammatical forms depends on the purpose of the sermon – to affirm the truths of faith and outline the norms of behavior. The use of different tenses helps the preacher emphasize the eternal duration of holy truths and the immutability of the world order, convincing the listeners of this.

Prospects for further research include an in-depth study of the pragmatic potential of verbs in religious discourse.

Keywords: verb, grammatical forms of verb, semantics of verb, pragmatics of verb, sermon, religious discourse.

Надійшла до редакції: 15.05.2025

Прийнято до друку: 17.06.2025